

Még egy sírfömlirat

VISSZHANG - LXI. évfolyam, 37. szám, 2017. szeptember 15.

Klenjánszky Sarolta írása (*Hontalanná vált levéltár, ÉS, 2017/35., szept. 1.*) beszámol róla, hogy milyen katasztrófát jelent az Országos Levéltár „elköltöztetése”, ami – a műemlékvédelem, a környezetvédelmi hivatali rendszer, a tisztiorvosi szolgálat stb. *de facto* (és részben *de iure*) megszüntetése után – a magyar államnak mint a szakszerű és jogszerű köz- és szakigazgatás foglalatának a széttördelését jelenti.

A tudományos kutatás intézményrendszerének válsága, a felsőoktatás hanyatlása (és kétes álintézményekkel való fölhígítása), a múzeumügy zűrzavara, a szakkönyvtári és népkönyvtári szerzeményezés aggasztó szűkülése, a történelmi iratanyagok kallódása vagy gondatlan kezelése, a színvonalas és professzionális könyvkiadás, folyóiratkiadás haldoklása – ezek mindegyikét mesterségesen kényszerítette ki a jelenleg uralkodó hatalmi rendszer, egyik se a szakemberek hibája – , amely miatt még nem nyugtalankodik a tüneteket azért olykor észlelő, ám a civilizált államiság fölbomlása ügyében tájékozatlan közvélemény: mindez nemzeti tragédia. A közgyűjtemények rangvesztése és pusztulása, az intézményes emlékezet elhomályosulása a „történelem nélküli nemzetek” sorsára kárhóztatja a magyar népet.

Már így is nagyon csonka volt ez az emlékezet: hiszen sok évszázados együttélésünket a Habsburg-birodalom más társországaival és társnemzeteivel – mindenekelőtt az osztrákokkal, csehekkel, horvátokkal – a feledés savanyú illatú pora födi. Föl tudja idézni a nyájas olvasó, hogy Deák Ferenc és köre *kivel, kikkel* egyezett ki az 1860-as években? Lustkandl neve – a neves osztrák jogtudóssal közvetlenül polemizált Deák – talán még ismerős. De a többi osztrák történelmi szereplőé?... A huszadik század első évtizedeiben is még a magyar kormány félhivatalos lapja a német nyelvű *Pester Lloyd* volt. Alig van ember ma Magyarországon, aki (némettudás híján) ki tudná betűzni, ha beülne (s ha egyáltalán még beülhetne) a hírlapgyűjtemény olvasótermébe. A német-osztrák kontextus nélkül a magyar história érthetetlen. A nemzeti történelem folyamatos „függetlenségi” átfogalmazása miatt ez a kontextus már a Monarchia idején halványulni kezdett. (Ez képtelenül hangzik, de történészek jól tudják, hogy igaz.) Forrásai a magyarországi könyvtárakban hiányosak, nagyrészt – ezt a kurrens historiográfia hivatkozásaiból láthatjuk – olvasatlanok. (A Duna-medencei szomszédaink történelméről és irodalmáról a művelt nagyközönség által megszerezhető, megbízható ismeret pedig elenyésző.) De most már a szűkebb értelemben vett magyar köz- és művelődéstörténeti hagyaték is veszélybe került, részben meg is semmisült.

Kultúránk őrei – a régészek, a levéltárosok és könyvtárosok, a filológusok, a kritikai kiadások sajtó alá rendezői, a művelt kiadói könyvszerkesztők, lektorok és tudós korrektorok, a hatalmas tudású, gondos műfordítók, a műtárgyak restaurátorai, a szótárak, lexikonok, segédletek, katalógusok és bibliográfiák készítői – munka nélkül maradnak, szóhagyomány révén öröklődő, szubtilis, nélkülözhetetlen mesterségük műfogásai és intellektuális szokásai elporladnak.

Mit mondjunk még?